

BAK BORBÁLA

HELYTÖRTÉNETI TÁRGYÚ DOLGOZATOK AZ I. ÉVES LEVÉLTÁR SZAKOS HALLGATÓK KÉPZÉSÉBEN

Az ELTE Bölcsészettudományi Karán a levéltár szakos hallgatók képzésében új helyzetet teremtett az egy szakos képzés bevezetése. Míg korábban hallgatónk levéltáros tanulmányai mellett leggyakrabban történelem szakot is végeztek, jelenleg többségük csak egyetemi tanulmányaikban már előre haladva felvételezik még másik szakra is. Ez az új tanulmányi rendszer a levéltár szakosok képzése során új feladatokat ró a Történelem Segédtudományai Tanszék oktatóira.

A történelem–levéltár szakpárosítású hallgatók, a két szakos képzési rendszer idején, a történelemmel kapcsolatos tanulmányaik keretében, a szemináriumokon rendszeresen szemináriumi dolgozatot is készítettek, majd tanulmányaikat a már komolyabb forrásgyűjtést, irodalomkutatást igénylő szakdolgozat megírásával zárták. A dolgozatírással kapcsolatos módszertani tudnivalókat a *Bevezetés a történettudományba* című gyakorlatokon tanszékünk oktatóitól sajátították el.

A levéltár szakos képzés keretében — jóllehet az oktatási formák között a gyakorlati jellegű foglalkozások mindig igen jelentős óraszámmal szerepeltek — a szemináriumokon, a gyakorlatokon nem dolgozatok elkészítése, hanem a folyamatos munka, például az oklevél- és iratolvasás minél tökéletesebb elsajátítása volt a cél. A két szakon tanuló hallgatók tanulmányaikat egy szakdolgozattal zárták, ezt gyakran történelemből írták. Amennyiben a történelem segédtudományait, kormányzattörténetet vagy levéltártant választották témaként, a dolgozat megírásának módszereit, az azzal kapcsolatos „technikai” tudnivalókat a történelem szakon már korábban készített szemináriumi dolgozatok jóvoltából ismerték. A jelenlegi képzési rendszerben támasztott követelmény — valamennyi szak eredményes befejezéséhez szakdolgozat benyújtása az egyik feltétel — a levéltár szakos hallgatókat és tanszékünket is új feladat elé állította.

A tudományos igényű dolgozatok megírását nem lehet az egyetemi tanulmányokat lezáró, nagyobb terjedelmű szakdolgozat megírásával kezdeni. Ennek az ellentmondásnak feloldására alakult ki az a tanszéki gyakorlat, hogy valamennyi levéltár szakos hallgató egyetemi tanulmányai első félévében részt vesz a *Bevezetés a történettudományba* címmel meghirdetett gyakorlaton, ahol a történelem szakos hallgatókhoz hasonlóan elsajátíthatja a kutatómódszertani tudnivalók elemeit. Ezt követően a két féléves *Magyarország történeti földrajza* című stúdium keretében,

bevezetesként, a történeti földrajz, a térben való tájékozódás, a lokalizálás legfontosabb kézikönyveinek megismertetésére kerül sor. A témakör lezárásaként valamennyi hallgatónak egy-egy település történetéről kell rövid dolgozatot írni.

A dolgozat témáját, azaz a történeti szempontból feldolgozandó települést a hallgatók nem tetszés szerint választják. Ennek a módszernek háttérében az áll, hogy a néhány oldalnyi terjedelmű dolgozat megírásához kis, általában ismeretlen helységet kijelölve, olykor már az anyaggyűjtés, a lokalizálás szakaszában is erőfeszítésekre, gondolkodásra, kutatásra készítsük a „szerzőket”. Az előzetesen megadott „forrás és irodalom” pedig azokra a kézikönyvekre szorítkozik, amelyekről a bevezető órák keretében szó esett.

A település-, a helytörténeti dolgozat elkészítésével kettős célt szeretnénk elérni. Egyrészt azt, hogy az elméletben megismert, esetleg egy-egy alkalommal „látott” kézikönyveket mindenki használja és alaposabban megismerje. Másrészt a feladat lehetőséget teremt arra, hogy a dolgozatírás módszertanáról elméletben elsajátított ismereteket mindenki a gyakorlatba is átültesse. Az anyaggyűjtés, feldolgozás során a hallgatók jelentős része a „kötelezően választható” forrásokon és irodalmon túlmenően rendszerint egyéb anyagot is felhasznál, felhasználhat.

Az 1996/97. tanév tavaszi félévének dolgozatait átnézve gondoltam arra, hogy a legjobban sikerültek közül néhány munka szerzőjének nyilvánosságot biztosítva, nemcsak az első, nyomtatásban való megjelenésre adhatunk lehetőséget, hanem egyben segítséget is nyújthatunk a jövőben kezdőként szemináriumi dolgozatot készítő hallgatók részére.

A három, nyomtatásban most megjelenő munka néhány, esetleg nehézkesnek tűnő, a gyakorlatlanságot mutató, szerkesztésében még nem igazán szerencsés részletét szándékosan nem „javítottam” ki, illetve a szerzőket nem biztattam változtatásra az utólagos konzultációk során. Véleményem szerint ezek az „első változatok” így is igen sok tanulsággal szolgálhatnak és szerencsés megoldásaikkal igen biztatóak. A dolgozatokban mutatkozó „hibák” tanulsággal szolgálhatnak majd mindazoknak, akik kezdő szerzőként szerkesztik meg első, tudományos igényű munkáikat. Némi módosításra csupán a jegyzetekben, az irodalomjegyzékben szereplő adatok esetében került sor, a folyóirat közlési szabályzatát érvényesítendő.)

A közlés előtt a dolgozatok néhány egyéni megoldására hívom fel a figyelmet.

A címadás minden hallgató önálló feladata volt. A három megjelenő munka címét — amelyek mindegyike, véleményem szerint, egyben jelzi a szerzők egyéniségét, munkájuk „önértékelését” is — a dolgozatok írói választották.

A felhasznált források és az irodalom is mindhárom esetben a hallgatók igényességét mutatja, hiszen valamennyien a szorosan vett kézikönyvek körét meghaladva gyűjtöttek anyagot a települések történetének feldolgozásához. Ezek közlése is

mindhárom esetben más és más: hol lábjegyzetben jelenik meg, hol tematikus bontásban, hol pedig — kissé még gyakorlatlanul, de ígéretesen — rövidítések és betűrendes jegyzék együttes alkalmazásával.

A jegyzeteket áttekintve a kizárólag hivatkozó jegyzetek mellett találunk olyan dolgozatot is, amelybe, igen ügyesen, már magyarázó jegyzet is került.

A dolgozatírók feltétlen érdemének tekintem, hogy munkájukban mertek „negatív eredményeket” is közölni. Nem akarták valamennyi kérdést megválaszolttnak, lezárttnak tekinteni, kételyeiknek, a kutatás befejezetlenségének is hangot mertek adni. Erről a szerzők — igen helyesen — ugyancsak szólnak a dolgozatokban.

Gecsényi Patricia olyan település történetének összcállítását kapta feladatul, amelynek még névalakja(i) is nehezítették a lokalizálást, a település meghatározását. A megadott irodalom mellett a hallgató számos, egyénileg felkutatott kiadványt is használt. Külön említésre érdemes, hogy Lipszky János térképét mint forrást használta, elemezte. Gördülékenyen, jó stílusban fogalmazott dolgozata olvasmányossá, jól követhetővé teszi mondanivalóját. A munkája végére függesztett megjegyzése pedig a folytonosan választ kereső, a kutatást sosem befejezettnek tekintő kezdő történész-levéltárost állítja elének.

Schilde René András is a megadottnál bővebb irodalommal dolgozott. Az elkészült munka szerkezetében több helyen is még ügyetlenségeket, ellentmondásokat mutat és jegyzetei esetenként nem szerencsés megoldást jeleznek. A cím ügyesen utal arra a körülményre, hogy a szerző sem tekintette, tekinti munkáját lezárttnak, befejezettnek (Adatok ...). A dolgozatíró feltétlen érdemének gondolom azt a törekvését, hogy a feladatot nem csupán a múlthoz kötötte. A községet nemcsak a múltban láttatja, hanem megjegyzéseivel igen életszerűen tudja a települést és annak lakóit bemutatni, a mához is ügyesen kapcsolni.

Varga Tamás dolgozatának témája is a nehéz feladatok közé sorolható, ami arra készítette a szerzőt, hogy ő is túllépjen a megadott „kötelező” irodalmon. Az egyéni véleményalkotás, Györfly György térképének forrásként való használata, elemzése ugyancsak erénye a dolgozat írójának. A statisztikai adatok igényes összeállítása, az adatok közötti kapcsolatok feltárása és a statisztikák nagyon ügyes elemzése külön érdeme Varga Tamásnak. Az egymástól eltérő jellegű adatok összekapcsolásával bizonyítja, hogy módszerével új következtetésekre lehet jutni.

Úgy ítélem, hogy a „témákat” látva nem mondható, hogy a feladatok túl könnyűek, egyszerűek lettek volna. A közlésre kerülő dolgozatok mégis azt bizonyítják, hogy a körültekintő, igényes hallgatói munka, az apró adatok elemzése olyan kezdetekhez vezetett, amelyek folytatása biztatónak, ígéretesnek mondható.